

BANK TIZIMIDA KORRUPSIYANING OLDINI OLISH YO`LLARI

Oliy majlis senati, Senatning Fan, ta'lim va sog'liqni saqlash masalalari qo'mitasi raisi

Iminov Odiljon Karimovich

E-pochta: o_iminov@senat.uz

Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Matyakubov Toxir Anvarovich

E-mail: mm-toxir@mail.ru

Annotatsiya: Bank tizimida korrupsiyaning samarali oldini olish uchun kompleks strategiya va chora-tadbirlarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Ushbu tezis me'yoriy-huquqiy baza, shaffoflik choralari, texnologiya integratsiyasi va axloqiy amaliyotlarga e'tibor qaratgan holda bank sohasida korrupsiyaning oldini olishning asosiy usullarini o'rganadi.

Аннотация: Важно реализовать комплексные стратегии и меры по эффективному предотвращению коррупции в банковской системе. В этой диссертации рассматриваются ключевые способы предотвращения коррупции в банковской сфере с упором на нормативно-правовую базу, меры прозрачности, технологическую интеграцию и этическую практику.

Abstract: It is important to implement comprehensive strategies and measures for effective prevention of corruption in the banking system. This thesis examines the key ways to prevent corruption in the banking industry, focusing on the regulatory framework, transparency measures, technology integration, and ethical practices.

Kirish

Bank tizimidagi korrupsiya poraxo'rlik va o'zlashtirishdan tortib pul yuvish va firibgarlikgacha bo'lgan turli ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. So'nggi yillarda shovshuvli mojarolar banklarning noqonuniy faoliyatga zaifligini fosh qilib, korrupsiyaning oldini olish va aniqlash bo'yicha qat'iy choralar ko'rishni talab qildi. Ushbu muammoni hal qilish uchun tartibga soluvchi islohotlar, texnologik innovatsiyalar va axloqiy etakchilikni birlashtirgan ko'p qirrali yondashuv muhim ahamiyatga ega.

Bank sohasida korrupsiyaga qarshi kurashning asosiy strategiyalaridan biri bu qat'iy tartibga solish nazorati hisoblanadi. Nazorat qiluvchi organlar standartlarni belgilash, rioya etilishini nazorat qilish va huquqbuzarliklar oqibatlarini bartaraf etishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Qattiq qonunlar, qoidalar va ko'rsatmalarni joriy qilish orqali tartibga soluvchilar banklar va moliya institutlarida shaffoflik, hisobdorlik va axloqiy xulq-atvorni rag'batlantiradigan asos yaratishi mumkin.

1. Kengaytirilgan me'yoriy-huquqiy baza:

– Bank sektorini tartibga soluvchi qat'iy me'yoriy-huquqiy bazani joriy etish va qo'llash hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bunga banklar va ularning xodimlari uchun axloqiy xulq-atvor, shaffoflik va javobgarlikni belgilovchi qonunlar, qoidalar va ko'rsatmalar kiradi.

– Nazorat qiluvchi organlar tomonidan muntazam ravishda o'tkaziladigan audit va tekshirishlar bank tizimidagi qonunbuzarliklarni aniqlash va korrupsiya holatlarining oldini olishga yordam beradi.

2. Oshkoralik chora-tadbirlari:

– Korrupsiyaning oldini olishda oshkoralik muhim o'rin tutadi. Banklar o'zlarining operatsiyalari, moliyaviy operatsiyalari va mulkchilik tuzilmalari haqidagi ma'lumotlarni manfaatdor tomonlar va jamoatchilikka oshkor qilishlari kerak.

- Pul yuvishga qarshi kurash (AML) va mijozingizni bilish (KYC) siyosatini amalga oshirish banklarga noqonuniy moliyaviy faoliyatning oldini olish va shubhali operatsiyalarni aniqlashga yordam beradi.

3. Texnologiyalar integratsiyasi:

- Blokcheyn va sun'iy intellekt kabi texnologiyalarning integratsiyasi bank operatsiyalarida shaffoflik, xavfsizlik va samaradorlikni oshirishi mumkin. Masalan, blokcheyn texnologiyasi firibgarlik va korrupsiya xavfini kamaytiradigan tranzaksiyalarning o'zgarmas rekordini ta'minlaydi.

- Raqamli muvofiqlik vositalari tartibga solish jarayonlarini avtomatlashtirishi, korrupsion faoliyatni aniqlash va oldini olish imkonini beradi.

4. Axloqiy amaliyotlar:

– Korrupsiyaning oldini olishda banklarda axloq va halollik madaniyatini yuksaltirish muhim ahamiyatga ega. Axloqiy xulq-atvor, ma'lumot tarqatish mexanizmlari va xulq-atvor qoidalari bo'yicha o'quv dasturlari bank xodimlari o'rtasida axloqiy qadriyatlarni singdirishga yordam beradi.

- Yuqori rahbariyat korrupsiyaning oldini olish uchun tashkilotda o'rnak bo'lishi va axloqiy me'yorlarga rioya qilishi kerak.

5. Huquqni muhofaza qilish organlari bilan hamkorlik:

– Moliyaviy jinoyatlar va korrupsiyaga qarshi kurashishda banklar va huquqni muhofaza qiluvchi idoralarning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Shubhali harakatlar haqida tegishli organlarga xabar berish va tergovlarda hamkorlik qilish bank sektoridagi noqonuniy xatti-harakatlarning oldini olishga yordam beradi.

6. Ogohlantirish va ta'lim:

- Aholini moliyaviy savodxonlik, firibgarlikning oldini olish va bank tizimidagi korrupsiya xavfi haqida o'rgatish jismoniy shaxslarga ongli qarorlar qabul qilish va moliyaviy firibgarlikdan o'zini himoya qilish imkoniyatini beradi.

- Korrupsiya oqibatlarini yoritib beruvchi jamoatchilik targ'ibot ishlari bank sektorida axloqsiz xatti-harakatlarga nisbatan murosasizlik madaniyatini shakllantirishi mumkin.

Korrupsiyaga oid murakkab muammoni hal qilish huquqiy asoslarni, institutsional islohotlarni, javobgarlik mexanizmlarini va aholini tushuntirish ishlarini o'zida mujassam etgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Korrupsiyaga qarshi kurashda mustahkam qonunlar, mustahkam ijro mexanizmlari va mustaqil sud tizimlari korrupsiyaga qarshi kurashning muhim ustunlari hisoblanadi. Ochiq ma'lumotlar tashabbuslari, ma'lumot tarqatuvchilarni himoya qilish va aktivlarni oshkor qilish talablari kabi shaffoflik choralari korrupsion amaliyotlarni fosh qilish va aybdorlarni javobgarlikka tortishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, bank tizimida korrupsiyaning oldini olishda tartibga soluvchi nazorat, shaffoflik choralari, texnologik innovatsiyalar, axloqiy amaliyotlar, huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan hamkorlik va xalq ta'limini o'zida mujassam etgan ko'p qirrali yondashuv muhim ahamiyatga ega. Ushbu strategiyalarni samarali amalga oshirish orqali banklar korrupsiya xavfini kamaytirishi va o'z faoliyatida halollikni ta'minlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xikmatullayevich, A. S. (2023). BANK TIZIMIDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH CHORALARI. Scientific Impulse, 2(15), 844-846.
2. Raximjonova, N. (2023). AYRIM XORIJIY DAVLATLARDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH VA UNDA "KOMPLAENS-NAZORAT" TIZIMINING O'RNI. Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук, 3(12), 89-95.
3. Tohir og'li, B. R. (2022). KORRUPSIYANING ASOSIY ILDIZI VA UNING RIVOJLANIB BORAYOTGAN JAMIYAT VA FAOLIYATGA TA'SIRI. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(4), 705-708.
4. Tulkunovich, A. E. Z. (2024, March). O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH VA KORRUPSIYANI BARTARAF ETISH BO'YICHA KOMPLAENS NAZORAT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. In Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (Vol. 3, No. 4, pp. 1-9).